HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

התם אי למ"ד יש זיקה ואי למ"ד [א]אסור לבטל מצות יבמין הכא כל חד וחד איסור דידיה קא מתרמיא ליה: קדמו וכנסו אין מוציאין כו': תני שילא [א]ואפי' שניהם כהנים מ"ט [ב]חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן וחלוצה דרבנן היא והתניא [ג][1]גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ואשה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא: **מתני'** [ג]מצוה בגדול לייבם [ד]ואם קדם הקטן זכה: **גמ'** ת"ר [2]והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול לייבם אשר תלד [ו]פרט לאילונית שאין יולדת יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר [ה]לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן [3]על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ולא ימחה שמו [ו]פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה [ז]אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי [ח]פריך רב אחא ואימא למעוטי בוכרא דאמא ההוא לא מצית אמרת [ט]דיבום בנחלה תלה רחמנא [י]ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכא בכור תתקיים מצות יבום כי ליכא בכור לא תתקיים מצות יבום אמר קרא ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא לייבם קטן ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא [4]כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול אלמה תני אביי קשישא [ז][ח]מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול כבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לישקול נחלה כי מייבם פשוט לא לישקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי קם ואלא בכור דקרייה רחמנא

למאי

ואי למ"ד. טעמא משום דאסור לבטל מלות יבמין ואי מייבס האי חדא דלמא מיית אידך קודס שייבס ותלא אחותה משום אחות אשה ונמלא מלות יבמין בטלה על ידינו מיבוס ומחליצה הרי נאסרה [ח]משום כך וכיון שנאסרה שעה אחת א"נ חולץ חד לחדא ואזלא האי השניה עומדת היא באיסור אשת אח שלא נראית ליבוס מתחלה [א] אבל הכא זו שנאסרה משום אחות זקוקה לאו יבמה היתה וכי פקע איסור אחות זקוקה בחליצת אחותה הרי זו מותרת ועומדת דלאו אשת אח הואי הלכך מספיקא לא מפקינן לה דאימר כל חד וחד דידיה איתרמיא ליה: **ואפילו שניהם כהנים.** וחד מנייהו ודאי חלוצה נסיב דהא ארוסת הנכרי חלוצה היא מאחד משני אחיו כדקתני קדמו שנים וחלצו: **חלוצה.** דאסורה לכהן: **מדרבנן הוא.** והכא דלכל חד אינה אלא ספק דשמא זה ייבס את יבמתו גמורה לא גזור רבנן לאפוקה מספק: **גרושה.** מאישה לא יקחו: **מכאן שמצוה בגדול.** הכי דריש ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור המייבס יהיה הבכור: **אשר תלד.** ואותה יבמה תהא ראויה לילד פרט לאילונית: **יקום.** היבס על שם אחיו לנחול נחלתו ולא יחלקו אחיו עמו: **אתה אומר לנחלה.** והאי יקום ביבס משתעי: **או אינו.** אלא בבן שיולד לו משתעי שאם היה שם המת יוסי קורין לזה יוסי: **אין מקרא יוצא מידי פשוטו.** ואע"ג דדרשינן ליה לדרשא מידי פשוטו מיהו לא נפיק לגמרי: **ואפיקתיה לגמרי.** שאין צריך לקרות לבנו בשם אחיו המת. והכי גמר לה מרביה: ופרכינן **ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם ממש.** בתמיה: **ליבס.** קאמר רחמנא בן הנולד לך יקום על שם אחיך מיבעי ליה: **ואי לבית דין.** מודע רחמנא מלות קריית שם הבן: **יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה.** אלא ודאי ביבס גופיה משתעי קרא ולבית דין קאמר רחמנא שיקום היבס על שם אחיו המת לנחלה: **אמרו לו ליבס.** שיקום בנו על שם אחיו דכל מלות יבום קא מודע קרא לב"ד וקאמר להו להזהיר יבמה לבא עליה והבן אשר תלד לו יקימנו ע"ש אחיו: **אימא בכור.** דוקא קאמר קרא אבל פשוט לא לייבס לגמרי בין איכא בכור בין ליכא בכור: **אם כן.** דפשוט לאו בר יבוס הוא למה לי דמיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו תיפוק לי משום דלאו בכור הוא זה שנולד לאחר מיתת אחיו: **ואימא.** האי דמיעט אשת אחיו שלא היה בעולמו כגון שהיה זה שנולד בכור לאמו ואחיו מאביו ולהכי אצטריך למעוטי: **בנחלה תלה רחמנא.** וממילא בכור הנוטל פי שנים הוא דמייבס אבל בכור לאם לא ומדמעטיה שמע מיניה בכור דקרא לאו דוקא אלא גדול האחים: **ואימא כי איכא בכור כו'.** כלומר דלמא לעולם בכור דוקא והכי קאמר רחמנא אי איכא בכור קמן תתקיים מלות יבום או בבכור או בפשוט דנפקא לן מדאימעיט אשת אחיו שלא היה בעולמו וכי ליכא בכור לא תתקיים ופטורה לגמרי מן הפשוט: **ומת אחד מהם.** משמע שלא היו שם אלא שנים ומת אחד מהן: **מי לא עסקינן.** כלומר מי לא משתמע נמי מקרא דמת בכור וקאמר רחמנא לייבס פשוט: **ואימא.** על כרחך קרא דחיק ומתוקם כגון דמית פשוט וקאמר רחמנא לייבס בכור דהא כתיב והיה הבכור: **הא מיעט רחמנא וכו'.** דהכא גבי תרי אחים כתיב מיעוט אשת אחיו שלא היה בעולמו אלמא דמית גדול משמע ותו ליכא בכור [ט]קטן: **אימא כי ליכא בכור קדם הקטן זכה.** דהא לא רבי דלייבס פשוט אלא מומת אחד מהם ומיעוט דאשת אחיו שלא היה בעולמו דמשמע דמת בכור ואמר רחמנא לייבס פשוט אבל איכא בכור לא לייבס פשוט: **הוקשה כו'.** שוין לייבס[י]: **ליהדר אגדול.** אי לא בעו שאר אחיו נחזור עליו לכופו דמלוה עליה רמיא ולא על האחרים אבל כי ליכא בכור לא רמיא מלוה אגדול טפי משאר אחיו: **הולכין אצל אחיו הקטן.** משמע קטן הימנו וגדול משאר אחיו אלמא מהדרינן אגדול דגדול קודם. ומדקתני חוזרין אצל גדול ליכא לאותובי דאיכא למימר מאי גדול בכור דאי לא מאי לשנויי הכי אדמותיב מדתני אביי לותיב ממתניתין דקתני בפרק החולץ נמי לא רצה חוזרין אצל גדול[כ]: **לא לישקול נחלה.** דהא בכור כתיב:

אלא

אי למ"ד יש זיקה. אר"י אע"ג דלמ"ד יש זיקה ליכא למיגזר לייבס אחר חליצה משום דלמא אתי לייבס ברישא כדמשמע בפרק ד' אחין (לקמן דף כו: ושם) גבי רבי יוחנן דאמר אחיות איני יודע מי שנאן מ"מ ליכא למימר דליחלץ חד ולייבס חד כיון דכל אחת נאסרה שעה אחת אסורה עולמית אפילו ראשונה דלית ליה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה אלא לר' יוחנן לכך הוצרך לומר אחיות איני יודע מי שנאן ולמ"ד אין זיקה אף על גב דלרב דאמר אין זיקה לית ליה לקמן כיון שנאסרה שעה וכו' מ"מ גזרינן דלא ליחלץ חד ולייבס חד אטו דלמא מייבס ברישא דכיון דאין זיקה אתי למטעי ולייבס ברישא דהא לא מסקי אינשי אדעתייהו דלמא מית אידך אבל הכא כל חד וחד אמרינן אימא דידיה מתרמיא ליה וליכא למגזר דלמא מייבס ברישא דאפילו מייבס ברישא אימא דידיה אתרמי ליה וכי מייבס שפיר עבד ומשום מ"ד אין זיקה צריך לומר כל כך:

וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן. הקשה הר"ר משה ברבי יעקב מפיה"ס דאמר בהחולץ (לקמן דף לו:) מת בתוך ל' יום אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת ולמה לא תחלוץ כיון דספק חלוצה מותרת לכהן וי"ל דהתם שחולצת לאחר נשואין יאמרו קמו רבנן במילתא דנפל הוה ולכך הוצרכו חליצה ואתי למישרי חלוצה לכהן אבל הכא כל אחד כשכונס אמרי' קים ליה להאי דלאו חלוצה היא ולכך כנסה[ט]:

או אינו אלא לשם. ויהא כוליה קרא כפשטיה ולא נדרוש מבכור דמצוה בגדול לייבס אלא ה"ק והיה הבכור פי' הראשון שתלד היבמה יקרא שמו בשם המת ויליף בג"ש דלאו שם ממש קאמר אלא לנחלה וכיון דלנחלה קאמר ליכא לאוקומי קרא אלא ביבס דאי על הבכור שתלד היבמה קאמר קרא שיקום על שם המת לנחלה שאותו בכור יירש את המת דאם כן יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה דהשתא לא שייך למימר דה"ק אמרו ליה ליבס כדקאמ' בסמוך:

ה"ג ואם לא רצה הולכין אצל אחיו הקטן. פי' אצל קטן ממנו לא רצה הולכים אצל אחיו פירוש שאר פשוטין קטנים ממנו לא רצו חוזרין אצל גדול ויש ספרים דלא גרסי אלא הולכין אצל קטן ותו לא וצריך לומר דמשמע דקטן ממנו קאמר מדלא נקט לישנא דמתני' דהחולץ (לקמן דף לט.) מהלכין על כל האחין:

למאי

מסורת הש"ס

א) [לעיל יח. וש"נ], ב) קדושין עח., ג) לעיל יב., ד) [לעיל יא: שבת סג.], ה) [קדושין יג. וש"נ], ו) [לעיל יז: כ.], ז) בילה לז. לקמן לט., ח) משום כך שוב אין לה היתר ואפילו בדיעבד נמי וכו' עומדין באיסורן וכיון כו' כצ"ל רש"ל, ט) אולי צ"ל קמן, י) [לייבוס רש"ל], כ) [לקמן לט.], ל) [וע"ע תוס' שבת קלו: ד"ה ואם],

תורה אור השלם

1. אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו: ויקרא כא ז

2. וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כה ו

3. וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם: בראשית מח ו

4. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואי למ"ד וכו' מתחלה מדרבנן אבל הכא זו וכו' וכי פקע איסור אחות זקוקה ביבום אחותה:

מוסף רש"י

אסור לבטל מצות יבמין. ואי אמרת לייבס האי חדא, דילמא מיית אידך אח ולא מייבס לאידך ונפקא מהאי משום אחות אשה מחליצה ומייבוס, הלכך אמרינן ליה לקמא חלוץ, דאי נמי מיית אידך הדר האי וחלין לה, ומדינא לבתר חליצה דקמא מצי אידך לייבומי, דהשתא מיקיימא מצות יבמין בתרווייהו. אלא גזירה דלמא אתי לייבומי ברישא (לעיל יח.). יקום על שם אחיו לנחלה. שיירש המייבס כל נכסי המת ואין אחיו חולקים עמו (לעיל יז:).

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קעו סעיף ג:

סח ב מיי' פ"א מהלכות אישות הל' ז ופי"ז מהל' איסורי ביאה הל"ז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף א:

סט ג מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נא טור ש"ע אה"ע סימן קסא סע"ד:

ע ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

עא ה מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף א:

עב ו מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעב סעיף א:

עג ז מיי' פ"א מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע ח"מ סי' רעו סעיף ד:

עד ח מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסא סעיף ד:

תוס' חד מקמאי

לשוק: **הא** דתני שילא אפי' שניהם כהנים דוקא כשקדמו וכנסו שאין מוציאין אותן מידן אפילו שניהם כהנים אבל לכתחלה לא שרינן אע"ג דחלוצה דרבנן שלא שרינן לכתחלה ואי קשיא הא דגרסינן בפ' החולץ מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן אינה חולצת ומסקנא משום דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמר אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא אשת כהן דלא אפשר עבדינן כרבנן משמע דלרשב"ג אם אשת כהן היא שמפקינן לה מיניה והא ספק חולצת [היא] איכא למימר שאני הכא שכבר חלצה וכבר כנסה כהן ומשום הכי לא מפקינן מיניה אע"פ שהוא כהן אבל התם לכתחלה הוא דאמר לא תחלוץ ותהוי לכהן והא [א] בשלא אקדמו וכנסו קאי אבל לכתחלה לא [ב] והתם אי שריא לה השתא לכתחלה למיחלץ אף על פי שהוא כנסה בלכתחלה ואיכא מ"ד שאני הכא שאחת מהן בודאי אינה חלוצה אף על פי שאחת מהן בודאי חלוצה ולאו מילתא היא דהא תינח כהן שני שנשא השניה אבל הראשון ספק חלוצה נשא אמאי לא מפקינן מיניה וכי משום דנסב שני שרי לראשון דאי לא נסב שני הראשון ודאי ספק חלוצה נשא אלא ודאי כדפרישית: **תני** אביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה לייבם הולכין אצל קטן אלא בכור דקרייה רחמנא למאי הלכתא מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם אינו נוטל בראוי

א) נ"ל והא דהכא בשאקדמו וכנסו קאי כו'.

ב) אין הלשון מדוקדק ואולי נ"ל והתם אי שרינן לה השתא למחלץ אע"פ שהוא כנסה אתי ג"כ למחלץ ולכנוס אותה לכתחלה ואיכא מ"ד כו'.